

Új gyülekezetem

A régi gyülekezetem helyett új, a börtön sokféle megkínzottja! Pár osztályos fiatalok, egyetemi tanárok, költők, művészek, közönséges gyilkosok, papok és tábornokok. Eltemetett családom helyett most ezeket kell családtagjaimként elfogadni. Közöttük csődöt mond minden teológiai tudományod, a kínai közmondás szerint oly hangosan beszél az, aki vagy, hogy nem hallják azt, amit mondasz. Beszéljen hát a türelem, az alázat, a szeretet. Itt csak az a szolgálat érvényes, ahol a szolgáló rabja a raboknak. A türelem kinyilvánítására bőven van alkalom. Itt végül is nincs rang, csak ember. A báró mocskos múltját teregeti, a tábornok remeg az őrmester előtt. Iszonyúan éhezhetnek. A krumplit hajastól főzik, mindennap káposzta, s abból sincs elég. A parányit is meg kell osztani másokkal, akik testalkatuknál fogva jobban szenvednek. Ilyenkor is, korgó gyomrom ellenére mondom: áldott legyen az Isten! Aki

panaszkodik, lázad, nem sokáig bírja. Összeroppan belülről. Depressziós lesz, s a rabtemetőbe kerül. Levélben megy haza, mondják „szellemesen” gúnyolódva öreink.

A szekuritáté pincéjében egy nagyváradi román egyetemi hallgatóval voltunk együtt hónapokon át. Szívesen hallgatta családom és szolgálatunk történetét. Volt benne nyitottság az egyszerű evangélium felé. Látott örömben, imában, de más-ként is. A 3 hónapos vizsgálati fogság után, aláírásunkkal kellett tanúsítanunk, hogy tudomásul vettük a büntető törvénykönyv 209/1 paragrafusát, amely 15 évtől a halálbüntetésig terjedő ítéleteket jelent. Mi azt gondoltuk: megússzuk fenyegetéssel vagy minimálisan egy-két évvel. Ám még a legenyhébb esetben is 15 évi börtön, kényszermunka várt reám. Nem ujjongott a lelkem. Sőt! Amikor a cellába visszakerültem, a könnyeim is láthatók lettek (főleg a család csalta ki). Sandu (igy hívták az egyetemistát) hallgatott és figyelt. Egy idő után megtörtem a csendet.

– Bocsásson meg nekem – kértem –, hogy ilyen állapotban lát. Beszéltem Jézus Krisztusról, a Szabadítóról, aki az örökéletet adja, szenvedéseiről és feltámadásáról, s íme mást, egy terhe alatt összeroskadó embert lát! Én vagyok ilyen, nem az, akiről szóltam.

Válasza váratlan, meglepő volt:

– Ne terhelje, ez a fájdalma. Egyetlen szavát se hittem volna, ha nem látom ebben az állapotban. Túl magasan magam fölött láttam, s ez eddig idegenül hatott.

Nem kell azt gondolnunk: az evangélium erő és erőnek megmutatása. Persze, hogy az. De becsapódunk, amikor az erőnek megmutatását erőben, erő által képzeljük el. Isten gyakran erőtelenségünkben végzi el erejét. Nem kell félnünk hát gyengeségeinktől. Jézus Krisztust a Gecsemáné kertjében, három tanítványának hiányában egy angyal erősíti – egy teremtmény a Teremtőt. Krisztus alászállt gyöngeségeink mélységébe is. Nem támaszkodhatunk töretlen hitünkre. Egyedül a kegyelem nem törékeny.

Wesley sírján ez a felírás: „Isten eltemeti szolgálait, de ügyét diadalra viszi.”

A mi alkalmas voltunk nem magunktól van, nem képes-

ségeink függvénye. Ha az Isten szól és küld, akkor minden száj bedugassák. Főleg az elküldötté!

Egy faszálkából csinált apró tűért büntető cellába kerülök hét napig. Csak háromszor ehetek egy héten. Morzézna a cella falán. Félek visszajelezni. Börtönön belüli szervezkedésnek számít, kegyetlenül büntetik. Ismeretlen rabtársam nem hagy békén. Lelkiismeretem nem hagy nyugodni. Szóba kell állnom vele, bármi lesz is az ára. Jelentkezik a „vonal” másik végén. „25 évre ítélt fiatal vagyok. Nem tudok imádkozni, nem ismerem a Bibliát, gyónni szeretnék...” Mikor megtudja, hogy lekipásztor vagyok, öröme határtalan. Egy ortodox román ifjú leteszi bűneit egy református magyar lekipásztor jelenlétében a Jézus keresztjére. Párizs megér egy misét. Egy fatű megér hét napot.

Magyar főúr is van itt, Ferenc József császáruk és királyunk udvari apródja. A bécsi udvar gáláns és pikáns történeteivel táplálja a kiéhezetteket. A birodalom szexuálpolitikai intrikáiról kitűnően informált. Ki kivel, mikor, sőt hogyan, és hát persze, mi célból. Az udvari bálók, a velencei csilláros Burg udvarhölgyeinek színes világa, hercegi sarjak és diplomaták kulisszatitkai a szamosújvári börtön celláiban. És hát mindenki epizód szereplő udvari apródunk kalandjaihoz képest. Erdélyi kastélyok hálósobái, szélesre tárt ajtókkal, elhúzott függönyökkel. Kéjvagyó, moráljukat tekintve kétes egzisztenciájú arisztokraták számtalanszor elővett esetei, odaadó vagy durcás, de mindig gyönyörű, szép, fitos stb. falusi szolgálóleányok. Nagy sikerek. Spiccesen felülnek a kastély várfalára, és célba veszik a hazatérő kondát, főként a vérmes kanokat. A kárt persze bőkezűen megfizetik a parasztnak, ezt még egy előkelő gesztussal is megtétezik: a kártérítés mellett a kilótt állatokat is hazavihetik. Vannak, akik azért megkérdezik, hogy a kiszolgáltatottak megaláztatásával és a meggyalázott emberi méltóságon esett kárral kezdtek-e valamit. Előkelő cellatársunk ösreformátusnak vallja magát, akinek nem is kell tulajdonképpen templomba mennie vagy a szentiségekkel élnie. Valami egyházkerületi főtisztséget is viselt. Vasárnapról vasárnapra meghívom a cella-istentiszteletekre, hát ha azért került ide, érvelek, hogy bepótolja. Vasárnaponként

ágyainkon ülve, halkan megtartottuk az istentiszteletet, elejétől végig.

Emlékszem egy gyógyszerész rabtársunkra, aki állandó megvetéssel beszélt az Isten dolgairól. Egy nap szóltak nekem, hogy gyógyszerészünk halálán van, és szeretne könnyíteni a lelkén. Örömmel vállaltam az utolsó beszélgetést, hiszen, gondoltam, ha rabtársam megvallja bűneit, Istennel megbékélve szállhat alá a foglyok jeltelen sírjába.

Odamentem az ágyához, és biztatni kezdtem őt: Isten kegyelmes a bűnbánókhoz. Nem is kellett sok biztatás. Elhaló hangon azt mondta, utolsó kívánságát szeretné közölni velem. Tovább biztattam. Nos, mondta, utolsó kívánsága az volna, hogy még mielőtt örökre lecsukódna a szeme, úgy istenigazából jóllakhasson zafos, paprikás borjúpörkölttel. Meghűlt bennem a vér: hogyan kerülhet egymás mellé a borjúpörkölt és a halál. Megrendültem tettem fel a kérdést:

– Egyéb kívánsága nincs?

– De van – sóhajtotta –, a pörköltet le szeretném öblíteni egy korsó jéghideg, habos sörrel.

Ekkor felpattant az ágyból, és a többiekkel együtt jót mulattak rajtam.

A börtön harmadik emeleti folyosóján volt egy nagyobb cella. Ide zárták a megbomlott elméjű, az eszelős, a bolond és közveszélyes rabokat. Nem bírták a terheket. Talán nem is volt mivel, nem is volt kivel hordozniuk. A bolondok cellájában még tovább gyötörték, nyomorgatták, kínozták egymást. Voltak, akik az örületbe menekültek, és már nem tudtak visszajönni onnan. Az örületből az örületbe. Az örület, Chesterton szavaival, a legmagasabb rendű logika. De itt ez is csődöt mond.

A börtön bútorgyárában Románia egykori franciaországi nagykövetének a fiával dolgoztam együtt. Metilalkohollal hígítjuk a fényező anyagot, majd egyenletes, körkörös mozdulatokkal fényezzük a bútortalapokat. Közben a fiú elmesélte az életét.

Korán bekerült a bukaresti narkós alvilágba. Előkelő bojár-család sarja, választékosan művelt. Egyre nagyobb dózissal csillapította ópiuméhségét, míg szabadlábbon volt. Egy grammnyi a porból óriási pénzbe kerül. Böven lehetett kapni a fekete-piacon. A konstancai kikötőbe érkezett az áru, onnan vitték a

fővárosba. Növekvő ópiuméhsége arra készítette, hogy minden mozdítható értéket elhordjon otthonról, kezdetben titokban, aztán egyre nyíltabban. Közben apja meghalt, özvegy édesanyjának mindene lett az egyetlen gyermek. Nem tudta megmenteni a fiát, összeomlott. Halálos ágyán eskü alatt ígértette meg vele, hogy többé nem használja a port – legalább ennyi vigasztalással a szívében távozhasson el örökre. A fiú mindent megígért. Alig temették el az anyát, mindent újrakezdett.

Végül politikai okok miatt súlyos börtönre ítélték.

Ha az ör pillanatnyilag nem figyelt, vízzel hígított metilalkohollal csillapította ópiuméhségét. Verték, éhezették, elkülönítőben kínozták – mindhiába.

Az Úr a te menedéked, mondom neki, mondom, mondom. És ha a menedék nem az Egy, a Szabadító, akkor számtalan kínálkozik, és valamennyi elveszi a szabadságodat.

Jó kis egyházközséget adtál itt nekem, Uram.

Homo absconditus^{*} – idegbetegek, fantaszták, ködevők: a nagy menekülők.

Egy román őrnagy már több, mint tíz éve ette a rabok kenyerét. Amikor rám talál, órákon át magyarázza abszurd látomásait. Romániát és az egész világot meg akarja menteni. Teljes részletességgel kidolgozta magában az új politikai, társadalmi és gazdasági rendet. Neki azért kellett börtönbe kerülnie, mondja, hogy felfedezze a kiutat, különben elvesz a világ. És megvan, megtalálta. És egyre csak mondja, mondja.

Cellatársai már régen, évek óta nem figyelnek rá. Új klienseket keres magának. Én újonc vagyok, engem vesz célba. Ha végighallgatnám, a beszámolójának egyáltalán nem lenne vége. Neki a meghallgatás túlélést jelent. Ő az abszurdba menekül. Csendes, békés rabtárs, nem elutasító.

Az alig húszéves Tóth János katatón merevséggel vigyázzban áll az ajtó mellett egész nap. Senkihez egyetlen szava sincs. Kérdéseinkre sem válaszol. Minden segítséget visszautasít. Alig eszik valamit. Neki nem maradt más, mint a rendíthetetlen vigyázzban állás az ajtónál. Valami konok, csak azért is

* A *Deus absconditus* [rejtőzködő Isten] szókapcsolatból; jelentése: a rejtőzködő ember.

ellenállás munkálkodik benne. A szenvedésbe menekül a szenvedés elől

Maga elé néz szüntelen, és talán öntudatlanul: tiltakozik.

Itt vannak azok, akiket a történelmi egyházak nagymellényű képviselői egyszerűen leszektáztak. Az ember megítélésében azonban nem mindig a helyes tan az igazi mérték. Fiatal székelyek, Jehova tanúi. Nem vitatkozni kell velük, hanem azt a kérdést föltenni, hogyan lettek ezekből a székely katolikusokból vagy reformátusokból jehovisták. Vannak köztük olyanok, akik már harmadik alkalommal kerültek a börtönbe, mert semmilyen módon, még a legalapvetőbb szinten sem akartak együttműködni a rendszerrel.

Miért kellene megvetni azokat az adventistákat, akik szombatban nem hajlandók dolgozni, mialatt a győzelmet győzelemre halmozó kollektív gazdaságok idején papok vezényelik a nyáját a vasárnapi betakarítási munkára. Sem a verés, sem a magánzárka, sem a kiéheztetés nem ingatja meg őket a hitükben. A Gulágon meztelenre vetkőztetnek egyet, az őt belelőki a tövises bokorba, de a férfi akkor sem hajlandó a földdel megrakott talicskát szombatnapon tolni.

Volt egy székelyföldi csoport, amelynek a tagjai nem írtak alá egyetlenegy hivatalos iratot sem. Nem kellett nekik a születési, a házassági, a személyazonossági igazolvány sem. A kihallgatási jegyzőkönyvek aláírását is kereken megtagadták, nehogy magukhoz vegyék a Sátán bélyegét. Még a börtönből való szabadulási levelet sem írták alá. Inkább a börtönben maradtak volna, vagy akár fejbe lövették volna magukat. Ők voltak az egyetlenek, akiket erőszakkal hoztak be, és erőszakkal dobtak ki a börtönből.

– Tudja – mondta az egyikük –, bármilyen rendszer is volt, mindig a vesztesek oldalán álltam.

Vajon nem vár-e bennünket sok meglepetés a mennyben? „Nem mindenki van a látható egyházban, akit Isten magának elválasztott” – írták a Debrecen-Egervölgyi Hitvallás szerzői 1562-ben.